

КОПІНГ-ПОВЕДІНКА МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ У КОНТЕКСТІ ПРОГНОСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Швець Д.В. Копінг-поведінка майбутніх правоохоронців у контексті прогностичної компетентності. У сучасному світі професійна діяльність співробітників правоохоронних органів протікає в екстремальних умовах і зазнає впливу різних стрес-факторів. Проблема психологічної адаптації працівників органів внутрішніх справ до стресу одне з провідних положень, оскільки від ефективності її розв'язання безпосередньо залежить ефективність діяльності правоохоронців. В цілому курсантам з високим рівнем антиципаційної спроможності властиво використовувати конструктивні стратегії подолання стресових ситуацій (соціальний контакт, проблемний аналіз), а курсантам з низьким рівнем антиципаційної неспроможності – неконструктивні копінг-стратегії (непрямі, асоціальні дії, самозвинувачення).

Ключові слова: копінг-поведінка, стрес, компетенція, прогностична компетентність, антиципаційна спроможність, правоохоронець, поліція.

Швець Д.В. копинг-поведение будущих правоохранителей в контексте прогностической компетентности. В современном мире профессиональная деятельность сотрудников правоохранительных органов протекает в экстремальных условиях и подвергается воздействию различных стресс-факторов. Проблема психологической адаптации сотрудников органов внутренних дел к стрессу одно из ведущих положений, поскольку от эффективности ее решения напрямую зависит эффективность деятельности правоохранительных органов. В целом курсантам с высоким уровнем антиципационной состоятельности свойственно использовать конструктивные стратегии преодоления стрессовых ситуаций (социальный контакт, проблемный анализ), а курсантам с низким уровнем антиципационной состоятельности – неконструктивные копинг-стратегии (косвенные, асоциальные действия, самообвинения).

Ключевые слова: копинг-поведение, стресс, компетенция, прогностическая компетенция, антиципационная состоятельность, правоохранитель, полиция.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Сучасне суспільство висуває високі вимоги до адаптивних ресурсів особистості. В даний час особливо затребуваними стають такі якості особистості, як комунікативна та професійна компетентність, емоційна і поведінкова гнучкість, стресостійкість і адаптаційний потенціал, готовність мобільно і оперативно вбудовуватися в систему нових соціальних зв'язків і соціокультурних відносин. Сучасна людина щодня стикається з цілою низкою стресогенних ситуацій, в зв'язку з чим зростає навантаження на механізми, що дозволяють вирішувати проблемні ситуації, передбачати їх виникнення і знімати психічне напруження, що виникає в результаті впливу різних стресорів. У сучасному світі професійна діяльність співробітників

правоохоронних органів протікає в екстремальних умовах і зазнає впливу різних стрес-факторів. Діяльність працівників поліції здійснюється в умовах підвищеної небезпеки і характеризується негативним впливом на них цілою низкою несприятливих, дискомфортних і загрозливих факторів, які, за певних обставин, провокують не тільки розвиток нервово-психічних розладів, але і спричиняють загрозу життю [11, с. 94]. Ефективність службової діяльності досягається не тільки професійними знаннями, вміннями, навичками, а й особливістю копінг-поведінки в екстремальних і особливих умовах. Проблема психологічної адаптації працівників органів внутрішніх справ до стресу посідає одне з провідних положень, оскільки від ефективності її розв'язання безпосередньо залежить ефективність діяльності правоохоронців. Оцінка і формування конструктивної копінг-поведінки відносяться до числа пріоритетних завдань психологічного супроводу правоохоронної діяльності [6, с. 131].

Останні дослідження і публікації, виділення невирішених питань проблеми, якій присвячується стаття. Проблема співволодіння особистості з важкими життєвими ситуаціями виникла в психології в ХХ століття. У зарубіжній психології вивченням різних аспектів копінг-поведінки займалися Н. Хаан, Р. Лазарус і С. Фолкман, Р. Моуз та інші. Так, наприклад, Н. Хаан трактує як специфічний его-механізм, до якого людина вдається з метою позбавлення від внутрішньої напруги. Р. Моуз, визначає «сорінг» в термінах рис особистості – як відносно постійну схильність відповідати на стресові події певним чином. Р. Лазарус і С. Фолкман вважають, що «сорінг» повинен розумітися як динамічний процес, специфіка якого визначається не тільки ситуацією, але і стадією розвитку конфлікту, зіткнення суб'єкта із зовнішнім світом [10, с.11-15]. У вітчизняній психології поняття «копінг поведінка» розглядали такі учені як Л.І. Анциферова, В.А. Бодров, Р.М. Грановська, А.В. Лібін, А.В. Лібіна, С.К. Нартова-Бочавер, І.М. Нікольська, Н.Є. Водопьянова та інші [5].

Проблема стресу та копінг-поведінки в професійній діяльності співробітників правоохоронних органів досить добре освітлена в сучасній літературі (А.П. Шихова, Є.М. Пономаренко, В.І. Солдатов, І.Б. Лебедєв, М.М. Калашникова, В.Ю. Рыбников, Л.І. Вассерман, П.М. Кога і Є.С. Молчанової та інші). Зараз в Україні проблеми копінг-поведінки у професійній діяльності досліджують О.І. Склень, О.Є Самара, З.А. Сивогракова, М.В. Кожанова, Я.А. Плужник, І.О. Корнієнко, Л.А. Колесніченко, А.В. Якимчук, Г.В Чухраєва, В.В. Доценко, М.М. Дідух, А.В. Колчигіна, А.Є. Левенець та інші.

В літературі, присвяченій психологічним факторам, які впливають на ефективність подолання стресу, найчастіше розглядаються специфічні когнітивні тенденції, що визначають особливості сприйняття, інтерпретації, оцінки стресової ситуації і відповідно вибір стратегії поведінки. Відповідно найчастіше аналізуються психологічні конструкти, описані в рамках різних шкіл когнітивно-поведінкового напрямку. Це видається цілком обґрунтованим, зважаючи на те значення, яке має суб'єктивна модель стресовій ситуації в процесі психічної адаптації. Фактично мова йде про здатність і готовність особистості до адекватної оцінки проблемних (стресових) ситуацій і конструктивного реагування на них, узагальнює деякими

авторами поняттям допінг-компетентності [1]. В даний час єдиного уявлення про зміст цього поняття відсутні. У літературі зустрічаються як широкі, так і приватні його трактування, які можна систематизувати наступним чином:

- копінг-компетентність як синонім стресостійкості;
- копінг-компетентність як специфічна характеристика, що відображає вміння точно відображати істотні ознаки проблемної ситуації і вибрати адекватний спосіб поведінки [9, с. 74].

Більшість класифікацій копінг- стратегій зводиться в основному до диференціації активних зусиль особистості, сфокусованих на проблемі і її вирішенні, і прагненні переформулювати або когнітивно переосмислити проблему так, щоб вона стала психологічно прийнятною та безпечною [3]. У зв'язку з цим актуальності набуває проблема вибору індивідом стратегій взаємодії з постійним оновленням навколишньої дійсності з урахуванням соціально-психологічних характеристик особистості.

Роль стресових, психотравмуючих ситуацій, як і способів реагування на них, у формуванні та розвитку порушень психологічного здоров'я особистості аж до невротичних і психосоматичних розладів вивчалася різними авторами (Р. Лазарус, В.М. Мясіщев та ін.). Останнім часом широкого поширення набула антиципаційна концепція неврозогенеза В. Д. Менделевича [7]. Суть її полягає в розгляді формування невротичних розладів у нерозривному зв'язку з антиципаційними процесами на різних рівнях (психологічному і психофізіологічному). Виникнення неврозу бачиться як результат нездатності особистості передбачати хід подій і власну поведінку під впливом фруструючих ситуацій, що обумовлено антиципаційною неспроможністю. Потрапляючи в непрогнозовану, несприятливу і витиснену в зв'язку з цим з «ситуаційного сценарію» життєву колізію, людина опиняється в цейтноті для застосування копінг-поведінки. І навіть якщо система психологічної компенсації у нього функціонувала нормально, то в умовах розбіжності прогнозу і при крайній вираженості емоційних переживань (образи, розчарування, здивування), пов'язаних з цією прогностичною помилкою, людина може не використовувати потенційні можливості до опанування ситуації, і у нього розвивається невроз [2]. Важливу роль у виникненні та перебігу невротичних і психосоматичних розладів грає психотравмуюча ситуація та особистісні особливості людини. На думку таких авторів як Л.І. Анциферова, Т. Віллс і С. Шифман, В.Д. Менделевич які відзначають особливу роль процесів антиципації в опануванні зі стресом. Так Л.І. Анциферова зазначає важливе адаптивне значення антиципуючого опанування, завдяки якій здійснюється передбачення виникнення важкої ситуації, формується психологічна готовність до зустрічі з такою подією або робиться пошук шляхів її запобігання [4].

Подолання стресу І.Р. Абітов розуміємо як когнітивні і поведінкові зусилля, спрямовані на адаптацію до стресової ситуації, прогнозування потенційної стресової ситуації і способів її подолання, а також способи зняття психічного напруження, яке виникає в результаті впливу стресора.

Ґрунтуючись на вищевикладеному, ним була запропонована структурна модель подолання стресу і виділяємо три компоненти, що входять в дану структуру: 1) механізми психологічного захисту; 2) копінг-стратегії; 3) антиципаційна

спроможність. Згідно його теорії копінг розглядається як діяльність особи по підтримці або збереженню балансу між вимогами середовища і ресурсами, що задовольняють ці вимоги. Під антиципаційною спроможністю розуміється здатність передбачати стресові ситуації в майбутньому і прогнозувати способи реагування в цих ситуаціях. Виділяють три складових антиципаційної спроможності: особистісно-ситуативну, просторову і часову. Особистісно-ситуативна складова відображає здатність прогнозувати конфліктні ситуації і негативні реакції оточуючих на його поведінку, а також діяти у відповідності зі зробленим прогнозом. Просторова складова відображає здатність точно координувати свої рухи і прогнозувати їх результат. Часова складова відображає здатність прогнозувати і планувати свої дії в часі [2].

Таким чином, правильний вибір стратегії подолання травмуючої події неможливий без когнітивного оцінювання важкої ситуації, що припускає передбачення можливого результату.

Формулювання цілей і постановка завдань статті. Метою цієї статті є визначення особливостей копінг-поведінки майбутніх правоохоронців у контексті прогностичної компетентності.

Виклад методики і результатів досліджень. У дослідженні особливостей прогностичної компетентності приймали участь курсанти Харківського національного університету внутрішніх справ, у кількості 75 чоловік. В ході проведення дослідження за допомогою тесту антиципаційної спроможності (прогностичної компетентності), яка запропонована В.Д. Менделевичем [8, с. 35-40], всі випробувані були поділені на три групи: перша група – з високим рівнем антиципаційної спроможності, у кількості 48 чоловік; друга група – з низьким рівнем антиципаційної спроможності, у кількості 27 чоловік.

Для вирішення поставлених в дослідженні завдань нами використовувалися наступні методики: методика «Копінг-механізмів» Е. Хайма; методика стратегії подолання стресових ситуацій (SACS) російськомовна версія Н.Є. Водоп'янової, О.С. Старченкової [5].

За допомогою методики SACS нами були досліджені особливості тих моделей копінг-поведінки, яким віддається перевага в складних стресогених ситуаціях курсантами. Результати наведені в таблиці 1.

Порівняльний аналіз стратегій подолання стресових ситуацій в групах досліджуваних показав (див. табл. 1), що курсантам з високим рівнем антиципаційної спроможності достовірно більше властиві такі стратегії як асертивні дії ($3,65 \pm 0,75$; $2,13 \pm 0,11$; $p \leq 0,05$), соціальний контакт ($3,52 \pm 0,97$; $1,53 \pm 0,21$; $p \leq 0,05$), ніж в групі курсантів з низьким рівнем антиципаційної спроможності, яким в свою чергу достовірно більше притаманні непрямі дії ($3,99 \pm 0,98$; $1,42 \pm 0,64$; $p \leq 0,05$) та асоціальні дії ($3,83 \pm 0,73$; $2,07 \pm 0,33$; $p \leq 0,05$).

Таким чином курсантам з високим рівнем антиципаційної спроможності властиво у складних життєвих ситуаціях діяти самостійно, спокійно можуть захистити себе від несправедливих дій з боку інших, також їм властиво об'єднуватися з іншими людьми для вирішення проблеми, знаходячись в складній ситуації ви роздумують про те, як би поступили в цій ситуації інші люди.

Таблиця 1

Показники стратегій подолання стресових ситуацій курсантами з різним рівнем антиципаційної спроможності ($M \pm m$)

Стратегії подолання стресових ситуацій	Антиципаційна спроможність		Т	Р
	Високий рівень	Низький рівень		
Асертивні дії	3,65±0,75	2,13±0,11	2,01	0,05
Соціальний контакт	3,52±0,97	1,53±0,21	2,00	0,05
Пошук соціальної підтримки	2,11±1,02	1,97±0,99	0,10	-
Обережні дії	1,48±1,05	2,33±1,23	0,53	-
Імпульсивні дії	1,82±0,71	1,49±0,51	0,38	-
Уникнення	1,91±0,91	1,52±0,81	0,32	-
Непрямі дії	1,42±0,64	3,99±0,98	2,20	0,05
Асоціальні дії	2,07±0,33	3,83±0,73	2,20	0,05
Агресивні дії	2,10±1,11	2,53±1,17	0,02	-

В свою чергу курсанти з низьким рівнем антиципаційної спроможності намагаються тримати все під контролем не показуючи це іншим, маніпулюють іншими людьми для досягнення своїх цілей, також їм часто доводиться підігравати іншим використовуючи хитрість, а також вважають що корисно демонструвати свою владу і перевагу для зміцнення власного авторитету та вигідно ставити іншу людину в залежне положення. Також їм властиво іноді в складних ситуаціях діяти не напругу, цинічно, маніпулювати іншими людьми та демонструвати власну силу та авторитет.

В цілому курсанти першої групи використовують активні копінг-стратегії (асертивні дії та пошук соціального контакту) а курсанти другої групи пасивні стратегії подолання (непрямі дії та асоціальні дії).

Можливо саме використання неконструктивних стратегій поведінки курсантами з низьким рівнем антиципаційної спроможності, виступає як ризик розвитку синдрому вигорання та може свідчити про наявність компенсаторних механізмів подолання внутрішнього дискомфорту або психологічних комплексів невпевненості в собі та негативізму по відношенню до оточуючих.

Далі за допомогою методики Е. Хайма «копінг-механізми» нами були визначені стилі опанування стресом курсантів з різним рівнем прогностичної компетенції. Стратегії опанування стресом можуть бути: продуктивними, відносно продуктивними і непродуктивними. Аналіз когнітивних, емоційних та поведінкових копінг-стратегій в групах досліджуваних наведено в таблиці 2.

Як видно з даних наведених в таблиці 2., у курсантів з високим рівнем антиципаційної спроможності відсоткова перевага використання продуктивних когнітивних копінг-стратегій (62,5 %), при незначному використанні відносно продуктивних та непродуктивних копінг- стратегій (20,8 % та 16,7 %). Тобто вони в ситуаціях стресу використовують продуктивні когнітивні копінг-стратегії: «проблемний аналіз», «збереження апломби» та «установка власної цінності». У стресовій ситуації досліджувані даної групи прагнуть проаналізувати що трапилось, все зважити і

пояснитисобі, вони не втрачають самовладання та контролю в складні ситуації, а також кажуть собі: «в даний момент я не можу справитися з цими труднощами, але з часом справляюся з ними та з складнішими». А курсантам з низьким рівнем антиципаційної спроможності частіше за все властиві непродуктивні копінг-стратегії (55,6%), при незначній кількості продуктивних та відносно продуктивних копінгів.

Таблиця 2

Частота вибору різних копінг-механізмів курсантами з різним рівнем антиципаційної спроможності (%)

Копінг-стратегії	Антиципаційна спроможність		Ф	Р
	Високий рівень	Низький рівень		
<i>Когнітивні копінг-стратегії</i>				
Продуктивні	62,5	22,2	3,45	0,001
Відносно продуктивні	20,8	22,2	0,13	
Непродуктивні	16,7	55,6	3,44	0,001
<i>Поведінкові копінг-стратегії</i>				
Продуктивні	45,8	33,3	1,05	-
Відносно продуктивні	25	44,5	1,69	0,05
Непродуктивні	29,2	22,2	0,66	-
<i>Емоційні копінг-стратегії</i>				
Продуктивні	60,4	22,2	3,27	0,001
Відносно продуктивні	16,7	18,5	0,19	-
Непродуктивні	22,9	59,3	3,11	0,01

Тобто справитися із стресом їм допомагає когнітивна непродуктивна стратегія – «ігнорування», це означає, що в стресовій ситуації вони прагнуть не звертати уваги на проблему, а зайнятися чимось важливішим, а також «дисиміляція» (цене суттєві труднощі, не все так погано, в загалі все добре). У не дуже значущих ситуаціях або при невеликому стресі вони використовують наступні продуктивні стратегії: «установка власної цінності».

Порівняльний аналіз свідчить про те, що продуктивні когнітивні копінг-стратегії вірогідно частіше використовують курсанти першої групи, ніж досліджувані другої (62,5 %, 22,2 %, $p \leq 0,001$). І навпаки, у курсантів з низьким рівнем антиципаційної спроможності вірогідно частіше зустрічаються непродуктивні когнітивні копінг-стратегії при порівнянні з першою групою (55,6 %; 16,7 %, $p \leq 0,001$). Стосовно таких когнітивних копінг-стратегій як відносно продуктивні достовірних відмінностей не реєструється.

Також з даних таблиці 2 видно, що у курсантів з високим рівнем антиципаційної спроможності найчастіше зустрічаються відносно продуктивні поведінкові копінг-стратегії (45,8 %), при мінімальній кількості відносно продуктивних та непродуктивних копінг-стратегій. Тобто вони використовують наступні види конструктивних стратегій: «альтруїзм» (допомагають людям та забувають про власні складні ситуації), – «співпрацю» (намагаються використовувати співпрацю з значними для них людьми, щоб подолати труднощі). В свою чергу курсанти з низьким рівнем прогностичної

компетенції на рівні достовірних відмінностей (44,5 %, 25 % $p \leq 0,05$) використовують відносно конструктивні копінг-стратегії: «компенсацію» (прагнуть відвернутися і розслабитися за допомогою алкоголю, заспокійливих засобів, смачної їжі і тому подібне), «конструктивну активність» та «відвернення» (займаються любимою справою, щоб забути про проблеми).

Також було зроблено аналіз продуктивності та непродуктивності емоційних копінг-механізмів. Як бачимо з результатів наведених в таблиці 2 в групі курсантів з високим рівнем прогностичної компетенції перевага віддається продуктивним емоційним копінг-механізмам (60,4%). Тобто їм властиво використовувати в ситуаціях опанування стресом копінг-стратегію «оптимізм», вони упевнені в тому, що є вихід з важкої ситуації та «протест». Відносно використання відносно продуктивних копінг-стратегій в стресовій ситуації в групі використовують 16,7 %, це «пасивна кооперація» (вони довіряють подолати свої труднощі іншим людям, які згодні це робити). Непродуктивні копінг-стратегії зареєстровані у 22,9 % досліджуваних – це «придушення емоцій» та «покірність».

А курсантам з низьким рівнем прогностичної компетенції властиві непродуктивні емоційні копінг-механізми – 59,3 %. Це такі стратегії як «придушення емоцій» (я придушую власні емоції) та «самозвинувачення» (я винний та отримаю по заслугам). Відносно продуктивні емоційні копінг-стратегії обирають 18,5 % досліджуваних, це стратегії «пасивна кооперація» та продуктивні емоційні копінг-стратегії, такі як «протест» та «оптимізм» (22,2%).

Порівняльний аналіз свідчить про те, що досліджувані другої групи вірогідно частіше обирають непродуктивні копінг-стратегії в емоційній сфері, ніж досліджувані першої групи (59,3 %, 22,9 %, $p \leq 0,001$). Та навпаки у курсантів з високим рівнем прогностичної компетентності вірогідно частіше реєструються продуктивні емоційні копінг-стратегії, ніж досліджуваним другої групи (60,4 %, 22,2 %, $p \leq 0,001$). Стосовно відносно продуктивних емоційних копінг-стратегій вірогідних відмінностей між групами виявлено не було.

Таким чином отримані дані відносно продуктивних та непродуктивних копінг-стратегій в ситуаціях опанування стресу свідчать, що курсанти з високим рівнем антиципаційної спроможності в ситуації стресу найчастіше використовують продуктивні копінг-стратегії в когнітивній, емоційній та поведінковій сферах. Непродуктивні когнітивні, емоційні та відносно продуктивні поведінкові копінг-стратегії в стресовій ситуації використовують частіше курсанти з не сформованою антиципаційною спроможністю, таким чином вони найчастіше не усувають стресовий стан, а навпаки сприяють його посиленню.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отримані дані в ході дослідження свідчать, що курсантам з високим рівнем антиципаційної спроможності властива здатність не залежати від зовнішніх впливів і оцінок, самостійно регулювати власну поведінку і відповідати за нею, а також їм властиво об'єднуватися з іншими людьми для вирішення проблем, вони прагнуть до соціальних контактів, проявляють інтерес до почуттів оточуючих, їхнім потребам, бажання. Курсантам з низьким рівнем антиципаційної спроможності притаманні непрямі та асоціальні дії, які проявляються в

демонстрації своєї влади та бажанні вигідно ставити іншу людину в залежне положення. Також їм властиво іноді в складних ситуаціях діяти не напряму, цинічно, маніпулювати іншими людьми. В цілому курсантам з високим рівнем антиципаційної спроможності властиві адаптивні стратегії опанування: активні (асертивні дії) та просоціальні (соціальний контакт), які спрямовані на вирішення проблемної або стресової ситуації або на отримання соціальної підтримки від середовища. А курсантам з низьким рівнем прогностичної компетенції притаманні дезадаптивні копінг-стратегії: непрямі (маніпулятивні дії) та асоціальні, які характеризуються соціальною несмілістю (невпевненістю) і в той же час невпевненістю в собі і негативізмом по відношенню до оточуючих.

Відносно специфіки копінг-механізмів були отримані наступні дані: курсантам з високим рівнем антиципаційної спроможності в ситуації стресу найчастіше використовують продуктивні копінг-стратегії в когнітивній («проблемний аналіз», «збереження апломби» та «установка власної цінності»), емоційній («оптимізм», «протест») та поведінковій («альтруїзм», «співпраця») сферах. Непродуктивні когнітивні («ігнорування», «дисиміляція»), емоційні («придушення емоцій», «самозвинувачення») та відносно продуктивні поведінкові («компенсацію», «конструктивну активність», «відвернення») копінг-стратегії в стресовій ситуації використовують частіше курсанти з низьким рівнем антиципаційної спроможності.

В цілому копінг-стратегії поведінки можуть сприяти або перешкоджати успішності подолання стресів, а також впливати на збереження здоров'я суб'єкта. Можливо припустити, що високий рівень антиципаційної спроможності свідчить про наявність копінг-ресурсів, які проявляються у визнанні суб'єктом своєї ролі у виникненні проблеми і відповідальності за її рішення, в здатності ефективно справлятися зі стресовими ситуаціями, сприяючи збереженню як психічного, так і фізичного здоров'я. Це може сприяти розробці психотехнологій, які дозволять розвинути адекватні проблемній ситуації копінг-стратегії поведінки, через розуміння та визначення потенційного стресору та створенням резерву особистісних і середовищних ресурсів, необхідних для успішності копінг-поведінки, особистісного зростання, благополуччя і досягнення поставлених позитивних цілей.

Список використаних джерел

1. Абабков В.А., Перре М. Адаптация к стрессу. Основы теории, диагностики, терапии / В.А. Абаков, М. Перре. – СПб.: Речь, 2004. – 166 с.
2. Абитов И.Р. Особенности совладания со стрессом в норме и при психосоматических и невротических расстройствах / И.Р. Абитов // Психологический журнал, 2013. – Т. 34. – № 1. – С. 86-96.
3. Акименко А.К. Взаимосвязь стратегий совладающего поведения и социально-психологических характеристик личности / А.К. Акименко // Изв. Саратов. ун-та. Нов. сер. Сер.: Акмеология образования. Психология развития. – 2016. – Т. 5. – Вып. 2 (18). – С. 151-157.
4. Анциферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: Переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита / Л.И. Анциферова // Психологический журнал, 1994. – С. 309-333.

5. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса / Н.Е. Водопьянова. – СПб.: Питер, 2009. – 336 с.
6. Дідух М.М. Стан розвитку компонентів конструктивної копінг-поведінки у працівників органів внутрішніх справ/ М.М. Дідух // Збірник наукових праць К-ПНУ ім. І. Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. – Випуск 26. – 2014. – С.129-143.
7. Менделевич В.Д. Антиципационны механизмы невротогенеза / В.Д. Менделевич // Психол. журн. – 1996. – № 4. – С. 107–115.
8. Менделевич В.Д. Тест антиципационной состоятельности (прогностической компетентности) –экспериментально-психологическая методика для оценки готовности к невротическим расстройствам / В.Д. Менделевич //Социально-клиническая психиатрия. – 2002. – №2. – С. 35- 40.
9. Трифонова Е.А. Адаптационный потенциал личности и психосоматический риск: проблема копинг-компетентности / Е.А. Трифонова // Известия РГПУ им. А.И.Герцина. – 2013. – №155. – С. 78-79.
10. Характеристика защитно-совладающего стиля поведения врачей-психиатров и врачей хирургических специальностей. // Актуальные проблемы клинической психологии и психофизиологии. – СПб, 2004. – С. 11-15.
11. Чухраєва Г.В Стреси та дистреси в психологічній діяльності працівників поліції / Г.В.Чухраєва // Вісник Харківського національного університету. – Випуск 59. – С. 94-97.

References transliterated

1. Ababkov V.A., Perre M. Adaptaciya k stressu. Osnovy teorii, diagnostiki, terapii / V.A. Abakov, M. Perre . – SPb.: Rech', 2004. – 166 s.
2. Abitov I.R. Osobennosti sovladaniya so stressom v norme i pri psihosomaticeskikh i nevroticheskikh rasstrojstvah / I.R. Abitov // Psihologicheskij zhurnal, 2013, tom 34, № 1 – s. 86-96.
3. Akimenko A.K. Vzaimosvyaz' strategij sovladayushchego povedeniya i social'no-psihologicheskikh harakteristik lichnosti / A.K. Akimenko. Izv. Sarat. un-ta. Nov. ser. Ser. Akmeologiya obrazovaniya. Psihologiya razvitiya. 2016. – T. 5. – vyp. 2(18). – S.151-157.
4. Anciferova L.I. Lichnost' v trudnyh zhiznennyh usloviyah: Pereosmyslenie, preobrazovanie situacij i psihologicheskaya zashchita / L.I. Anciferova // Psihologicheskij zhurnal, 1994. – s. 309 - 333.
5. Vodop'yanova N.E. Psihodiagnostika stressa / N.E. Vodop'yanova. – SPb.: Piter, 2009. – 336 s.
6. Didux M.M. Stan rozvy`tku komponentiv konstrukty`vnoyi koping-povedinky` u pracivny`kiv organiv vnutrishnix sprav/ M.M. Didux // Zbirny`k naukovy`x prac` K-PNU im. I. Ogiyenka, Insty`tutu psy`xologiyi imeni G.S.Kostyuka NAPN Ukrayiny`. Problemy` suchasnoyi psy`xologiyi, Vy`pusk 26. – 2014. – S. 129-143.
7. Mendelevich V. D. Anticipacionny mekhanizmy nevrozogeneza / V. D. Mendelevich // Psihol. zhurn. – 1996. – № 4. – S. 107–115.
8. Mendelevich V.D. Test anticipacionnoj sostoyatel'nosti (prognosticheskoy kompetentnosti) – ehksperimental'no-psihologicheskaya metodika dlya ocenki gotovnosti k nevroticheskim rasstrojstvam / V.D. Mendelevich // Social'no-klinicheskaya psihiatriya. – 2002. – №2. – S. 35-40.

9. Trifonova E.A. Adaptacionnyj potencial lichnosti i psihosomaticeskij risk: problema koping-kompetentnosti / E.A. Trifonova // Izvestiya RGPU im. A.I. Gercina. – 2013. – № 155. – S.78-79.
10. Harakteristika zashchitno-sovladayushchego stilya povedeniya vrachej – psihiatrov i vrachej hirurgicheskikh special'nostej. // Aktual'nye problemy klinicheskoy psihologii i psihofiziologii. – SPb, 2004. – S.11-15.
11. Chuxrayeva G.V Stresy` ta dy`stresy` v psy`xologichnij diyal`nosti pracivny`kiv policiyi / G.V. Chuxrayeva // Visny`k Xarkivs`kogo nacional`nogo universy`tetu, Vypusk 59. – S. 94-97.

Shvets D.V. Coping behavior of future law enforcement officers in the context of predictive competence. Nowadays, the professional law enforcement activities take place in extreme conditions and expose to various stress factors. Choosing the right strategies to overcome traumatic events is impossible without the cognitive evaluation of the problem situation that allows prediction of the possible result. The data indicate that students with high levels of anticipation viability inherent in such adaptive strategies: active (assertive action) and prosocial (social contact), which are aimed at solving the problem situation or receiving social support from the environment. And students with low predictive competence inherent maladaptive coping strategy: indirect (manipulative actions) and asocial, which are characterized by social diffidence.

Regarding the specifics of coping mechanisms the following results were obtained: the cadets with a high level of anticipation viability in a stress situation most often use productive coping strategies in cognitive ("problem analysis", "preservation of aplomb" and "installing self-worth"), emotional ("optimistic", "protest") and behavioral ("altruism", "cooperation"). In turn, students with low anticipation viability in a stressful situation, use maladaptive coping strategies in cognitive ("ignoring", "dissimilation") and emotional ("suppression of emotions", "self-blame") areas. In the behavioral realm they tend to use relatively productive coping mechanisms ("compensation", "constructive activity", "prevention"). In general coping strategies can help or hinder the success of overcoming stress, but also affect the health preservation of the subject.

Keywords: coping behavior, stress, competence, anticipation viability, law enforcement officers, police.